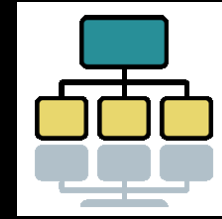

Trh práce a nezaměstnanost

Struktura přednášky

- Nezaměstnaný
- Míra nezaměstnanosti
- Frikční nezaměstnanost
- Strukturální nezaměstnanost
- Sezónní nezaměstnanost
- Cyklická nezaměstnanost
- Přirozená míra nezaměstnanosti

Základní pojmy

Práce

- každý druh manuální nebo duševní činnosti, který je v tržní ekonomice nutný k produkci výrobků a služeb a je zaměřen na získání důchodu. Práce= nejdůležitější VF

Trh práce

- místo, kde se zaměstnavatel a zaměstnanec navzájem najdou a dohodnou se na smlouvě o mzdě, pracovní době apod. ALE jisté odlišnosti (zejména člověk jako nositel práce a zásahy 3 subjektu (kromě D a S)=státu. SEGMENTACE

Pracovní síla

- je tvořena ekonomicky aktivním obyvatelstvem, což jsou osoby, buď pracují, nebo které chtějí pracovat. Součástí pracovní síly nejsou obvykle nepracující studenti, nepracující důchodci, ženy v domácnosti a některé skupiny osob, které nejsou počítány mezi nezaměstnané, neboť aktivně nehledají práci (např. bezdomovci).

Poptávka po práci

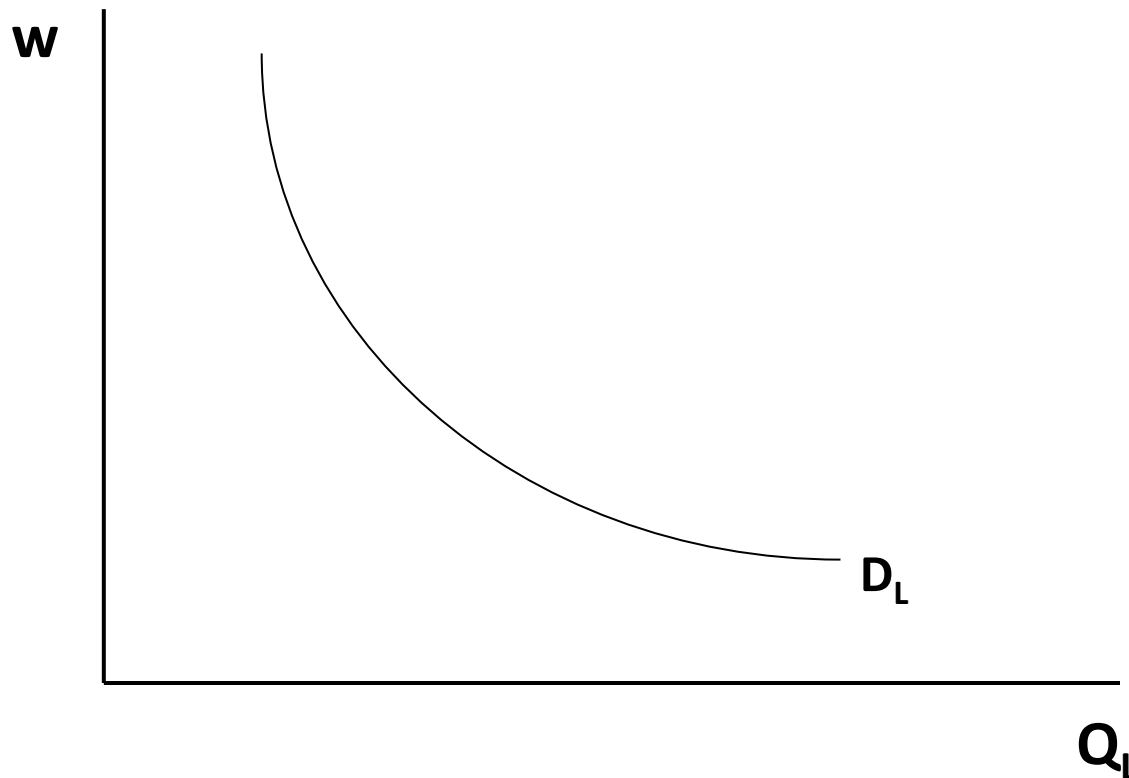
- Poptávané množství práce je tedy závislé na mzdové sazbě a poptávka po práci je určena příjmem z mezního produktu práce.
- Cena produktu je v podmínkách dokonalé konkurence dána, to znamená, že poptávka po práci je ovlivněna výši fyzického mezního produktu práce.

Jeho velikost je dána:

- kvalifikací samotné práce, která souvisí s úrovní dosaženého vzdělání,
- dovedností pracovníků, jejich praxí.
- mezní produktivitou ostatních výrobních faktorů.
- řídicí a technologické možnosti firmy.

Tržní poptávka po práci

Tržní poptávka po práci je horizontální součet individuálních křivek poptávky po práci všech firem na trhu práce. Je zahrnuta stejná práce ve všech odvětvích.

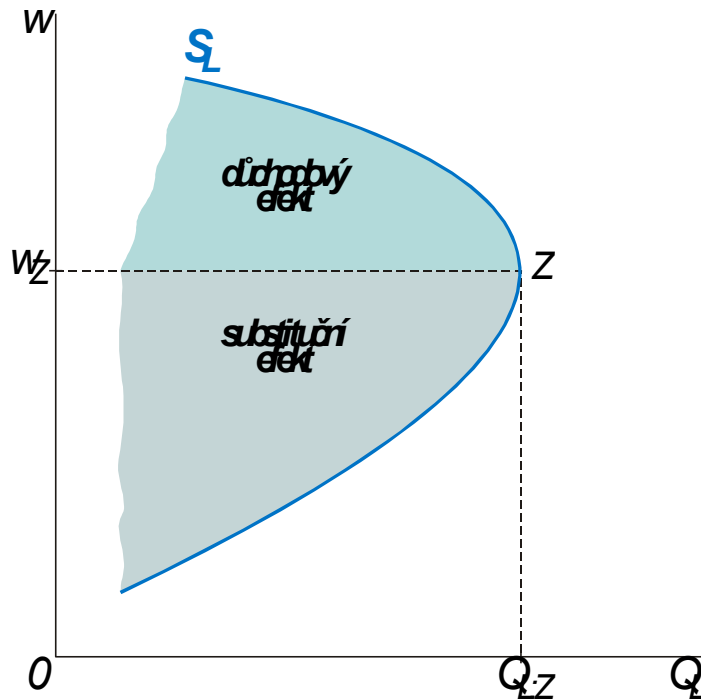

Individuální nabídka práce

Nabídka práce vyjadřuje všechny kombinace množství práce a mzdy, tzn. množství práce, které bude nabízeno při jednotlivých úrovních mzdové sazby. **DEN MÁ JEN 24 HODIN**

Velikost nabídky práce je závislá na výši mzdové sazby a je určena ztrátou spojenou s obětováním volného času.

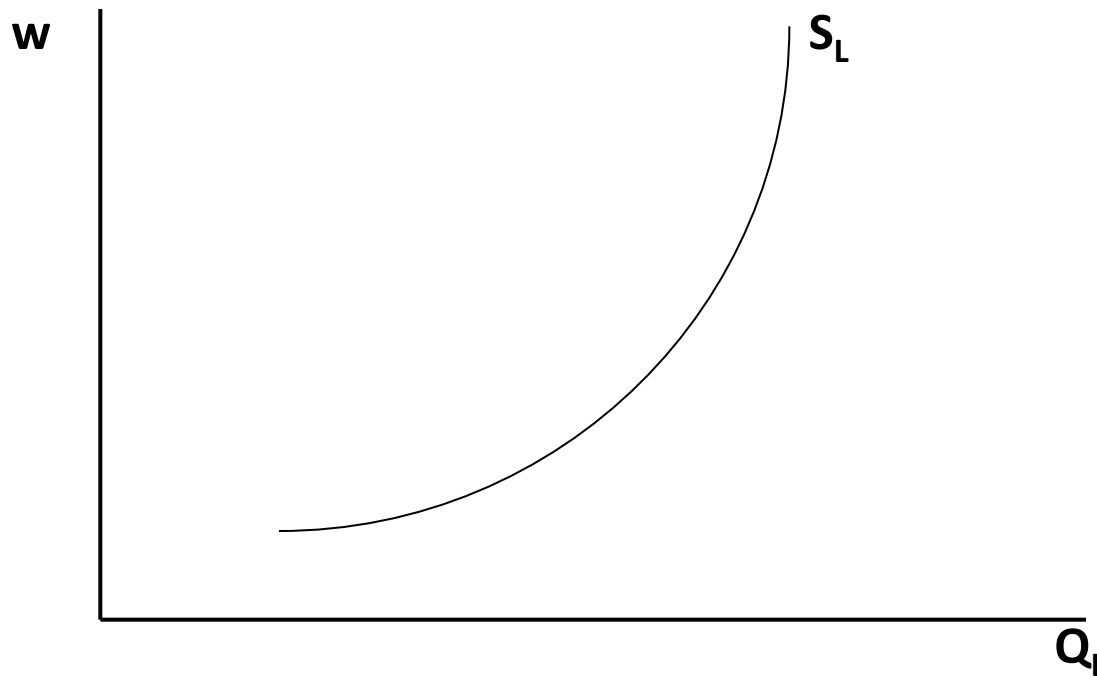

Substituční efekt rostoucích mezd podněcuje pracovníky ke zvýšení množství nabízené práce, substituuje volný čas za práci, a ten je dražší.

Důchodový efekt rostoucích mezd podněcuje pracovníky ke snížení nabízeného množství práce, neboť vyšší mzda činí spotřebitele bohatším => **ohnutí nabídkové křivky práce**

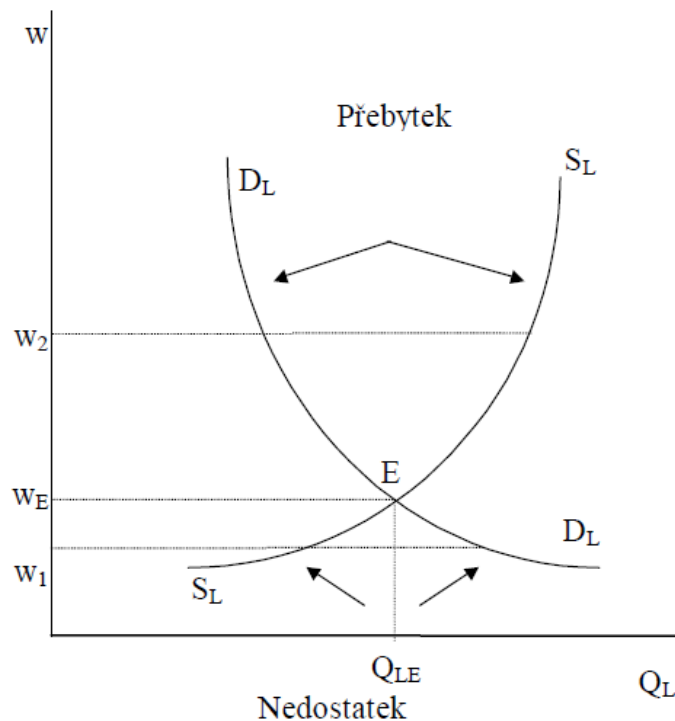
Tržní nabídka práce

Tržní nabídka práce je součtem individuálních nabídek práce v určité profesi, příp.odvětví.

Rovnováha na trhu práce

Rovnováha na trhu práce vzniká při tzv. rovnovážné mzdě, která je dána průsečíkem křivky tržní poptávky po práci a tržní nabídky práce. V tomto bodě se nalézají rovnovážná mzda w_E .

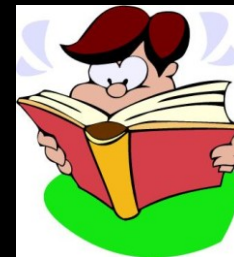

Nedokonale konkurenční trh

- zasahuje do něj vláda
- neexistuje dokonalá elasticita nabídka
  - mobilita pracovních sil (nedostatek bytů)
  - sociální aspekty (vázanost lidí na místo)
  - kvalifikace a rekvalifikace
- neexistuje dokonalá elasticita poptávky
  - efektivnosti mzdy (firma přeplácí z důvodů personálních)
  - institucionální faktory (pracovně právní předpisy, minimální mzda, kolektivní smlouvy)
- mzdová nepružnost – mzdy reagují velmi pomalu na výrazné změny na trzích práce, než je tomu u cen na trzích výrobků a služeb.
- firmy vytváří vlastní mzdové struktury, kvalifikační systémy (mzdové sazby) a existují tak rozdíly ve výši mezd.

MONOPSON?

Základní východiska

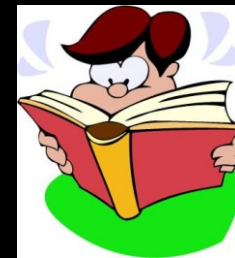

Definice nezaměstnaného

- více přístupů
- dle doporučení ILO – osoby starší 15let, které splňují tyto podmínky:
  1. jsou bez práce
  2. hledají „aktivně“ práci – tj. registrace na UP nebo jiné soukromé zprostředkovatelské agentury
  3. připravenost nastoupit do práce nejpozději do 14 dnů

Základní východiska

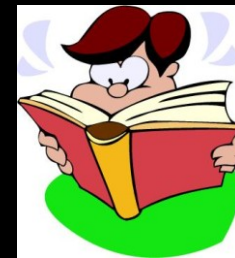

- Nezaměstnanost=jev, tj. nerealizovaná (neuspokojená) nabídka práce na trhu práce
- Míra nezaměstnanosti= ukazatel toho, jak vysoký je podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva

Dva klíčové problémy:

1. základní vztah mezi nezaměstnaností a inflací
2. konfliktnost státních zásahů, které směřují k dosažení co nejvyšší zaměstnanosti a stability cen

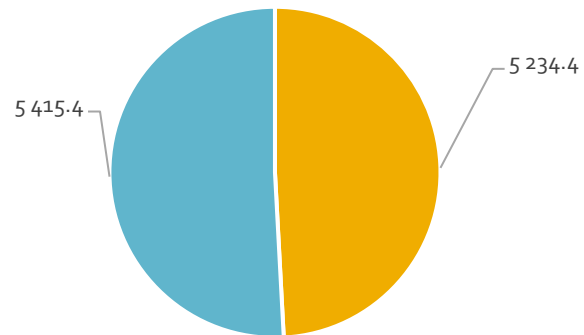
Základní východiska

- **Ekonomicky aktivní obyvatelstvo**= jsou to lidé starší 15 let, kteří buď pracují (jsou zaměstnaní) a nebo lidé kteří jsou sice nezaměstnaní, ale práci si hledají a nebo čekají, až se budou moci po dočasném vysazení z práce do zaměstnání vrátit (do 14 dnů).
- **Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo**= jsou to lidé, kteří nejsou zaměstnaní a současně nesplňují kritéria pro zařazení do skupiny nezaměstnaných. Patří se zejména děti v předškolním věku, studenti, invalidní a starobní důchodci.

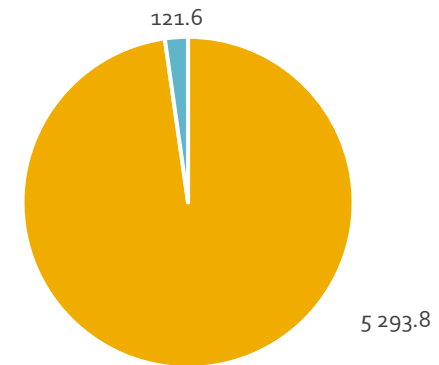
Struktura trhu práce v ČR, rok 2018

Rozložení obyvatel v ČR

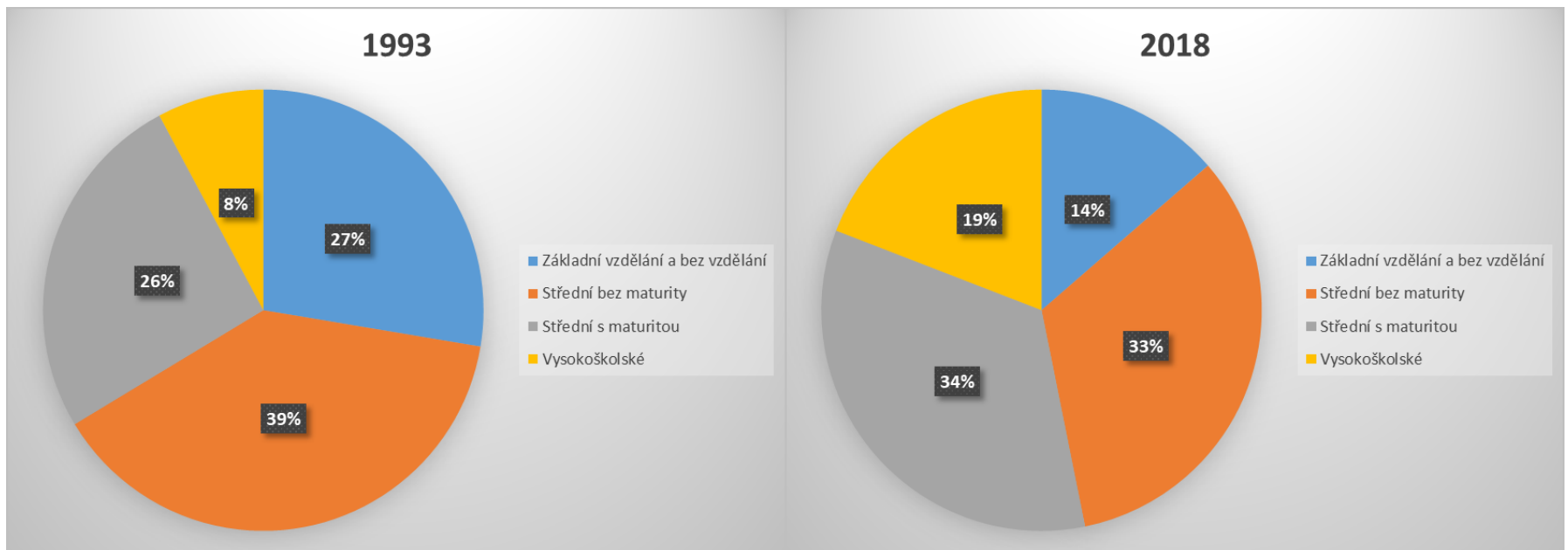
■ ekonomicky neaktivní obyvatelstvo   ■ ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Rozložení ekonomicky aktivního obyvatelstva

■ zaměstnaní   ■ nezaměstnaní

Vývoj počtu obyvatelstva v ČR dle dosaženého vzdělání (tis.)

Rizikové skupiny nezaměstnaných na trhu práce

- Mladí lidé (absolventi)
- Starší lidé (+55)
- Ženy samoživitelky
- Lidé bez kvalifikace (základní vzdělání)
- Některá etnika
- Osoby se zdravotním postižením (hendikepovaní)

Podílové ukazatele trhu práce

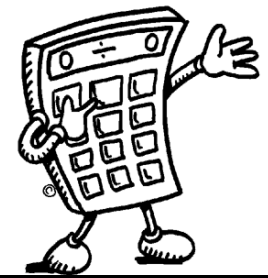
- **míra ekonomické aktivity** (participation rate) vyjadřuje podíl pracovní síly L (zaměstnaných a nezaměstnaných) na počtu všech osob starších 15ti let.
- **míra zaměstnanosti** vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob starších 15 let
- **míra nezaměstnanosti** – přesněji **obecná míra nezaměstnanosti** vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných (U) na celkové pracovní síle (L) (v procentech).

$$u = \frac{U}{L} \cdot 100$$

$$u = \frac{U}{E + U} \cdot 100$$

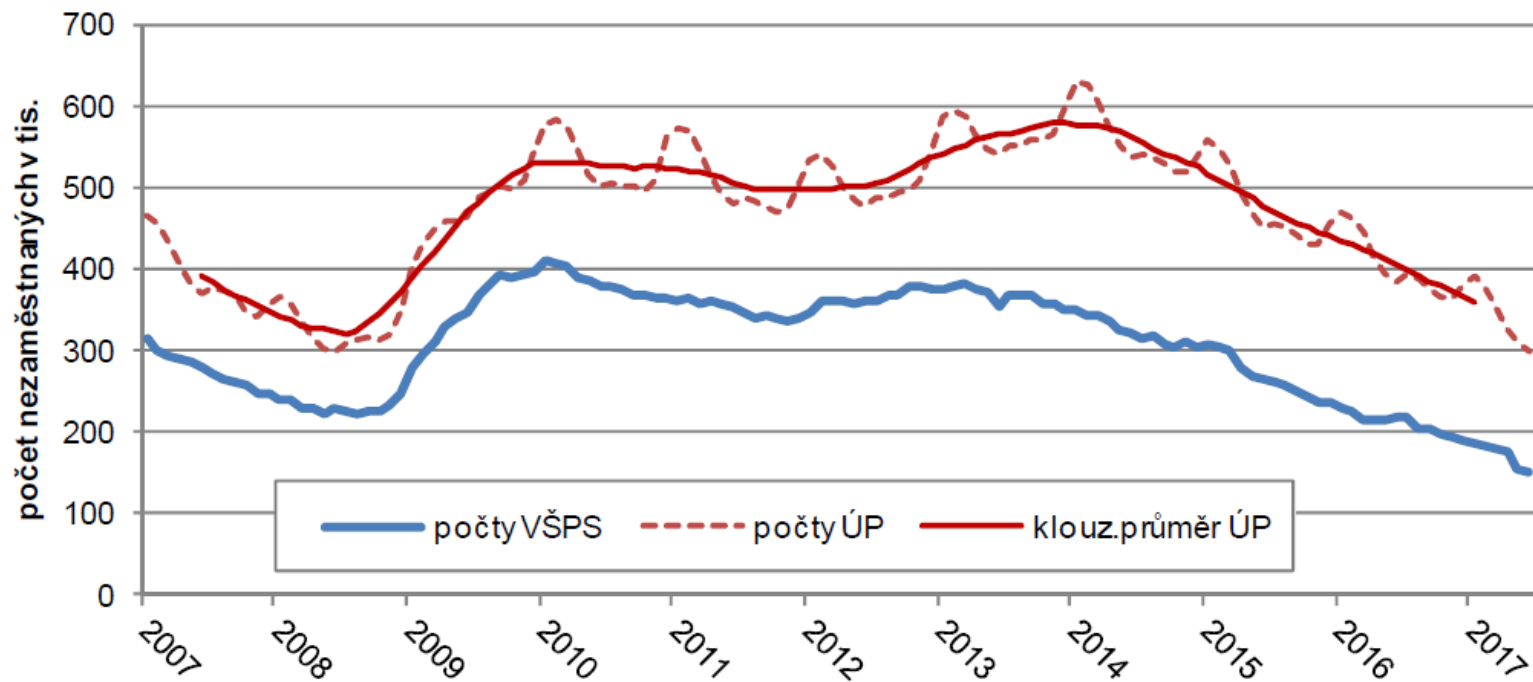

Kde se dají tyto údaje zjistit

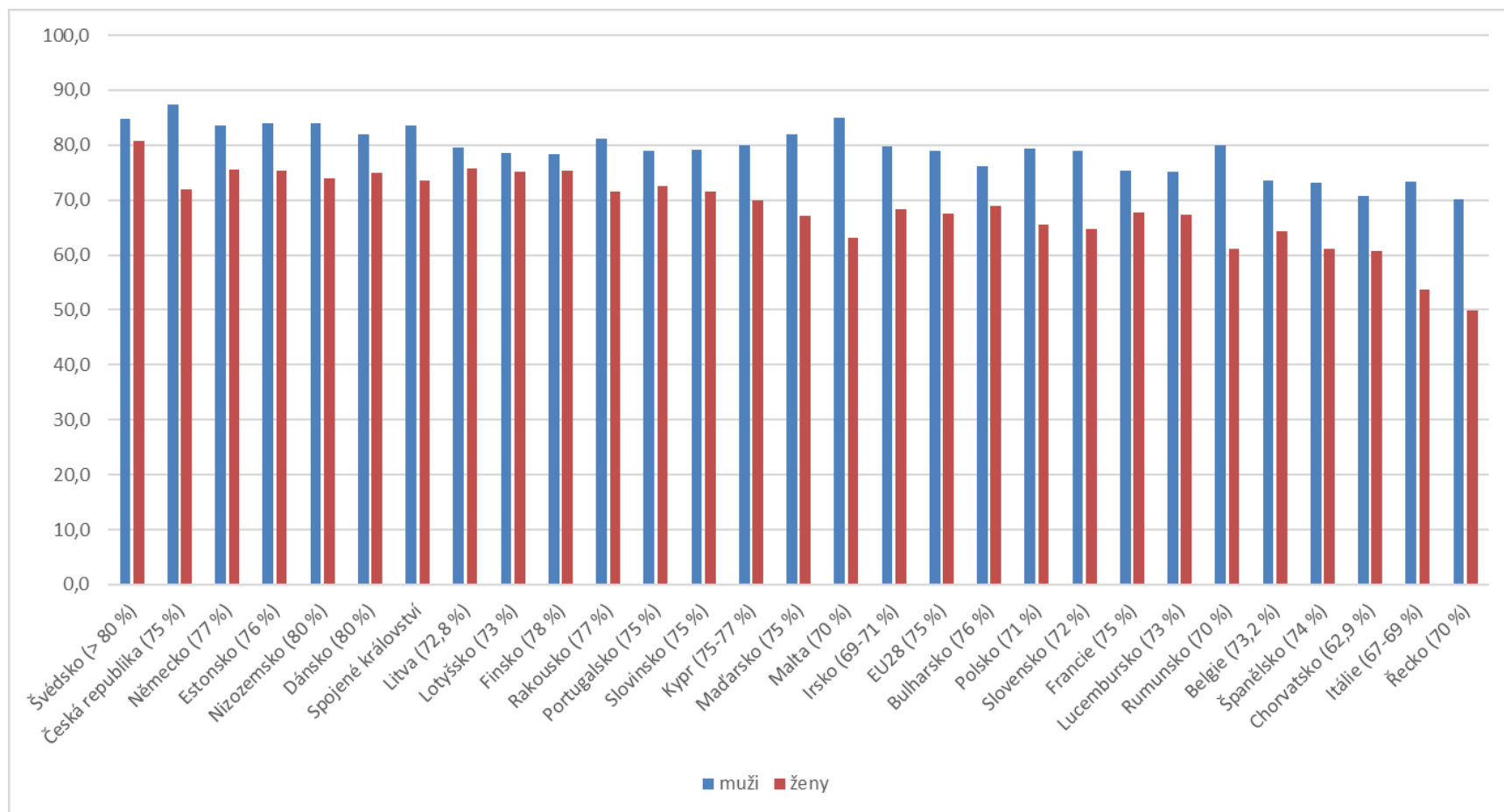
- úplný census, tj. sčítání lidu (jen občas)
- výběrová šetření pracovních sil (vybraný vzorek domácností a jejich monitoring) – využívá ČSÚ pro výpočet obecné míry nezaměstnanosti
- sekundární prameny (např. statistiky Úřadu práce) – dříve se tak zjišťovala tzv. **registrovaná míra nezaměstnanosti**, ta ale byla nahrazena od roku 2013 ukazatelem – **podíl nezaměstnaných osob** (podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let ze všech obyvatel ve stejném věku)

Graf 3: Počty nezaměstnaných ze dvou existujících datových zdrojů v ČR

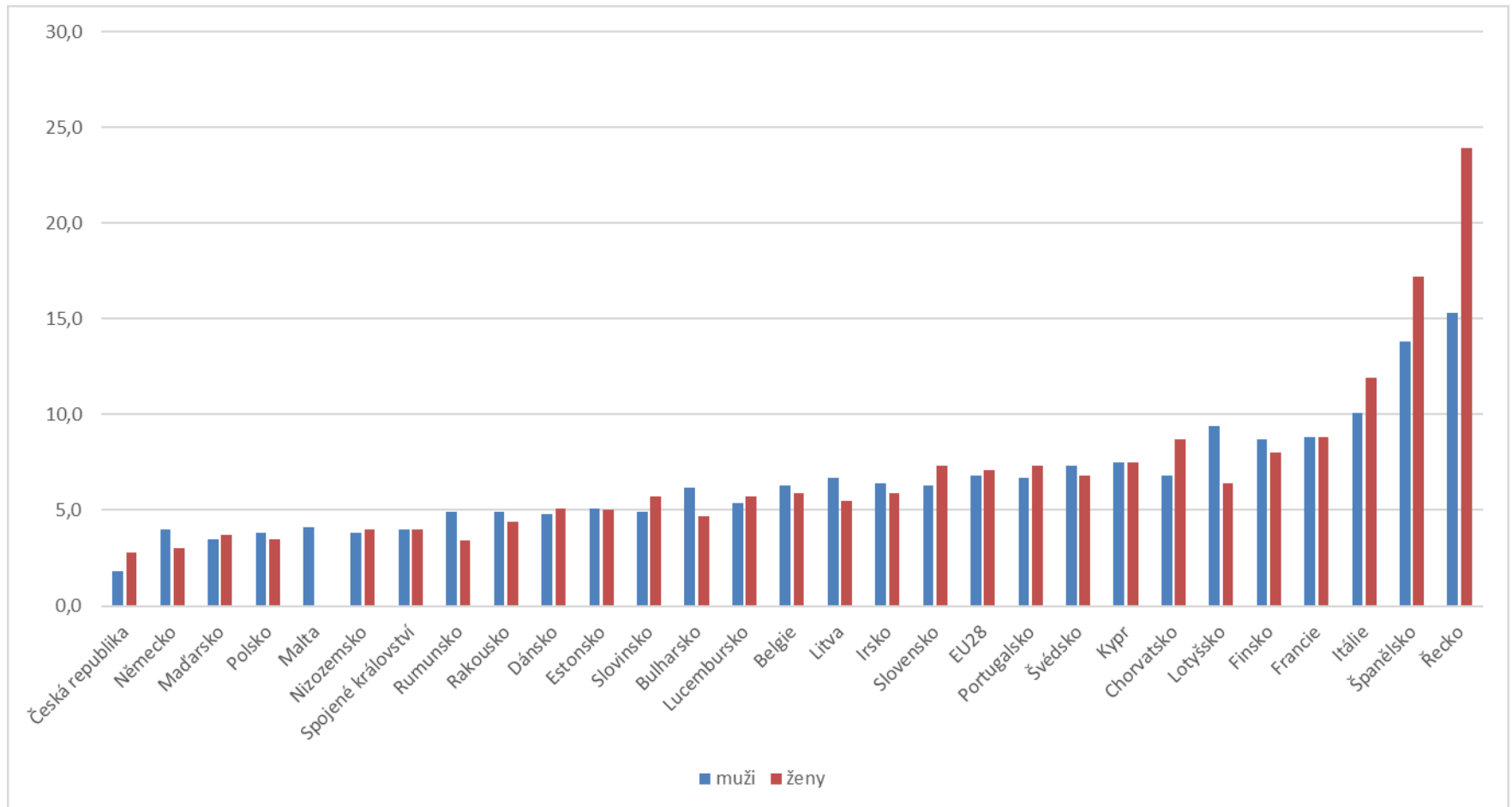

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil; databáze Úřadu práce ČR

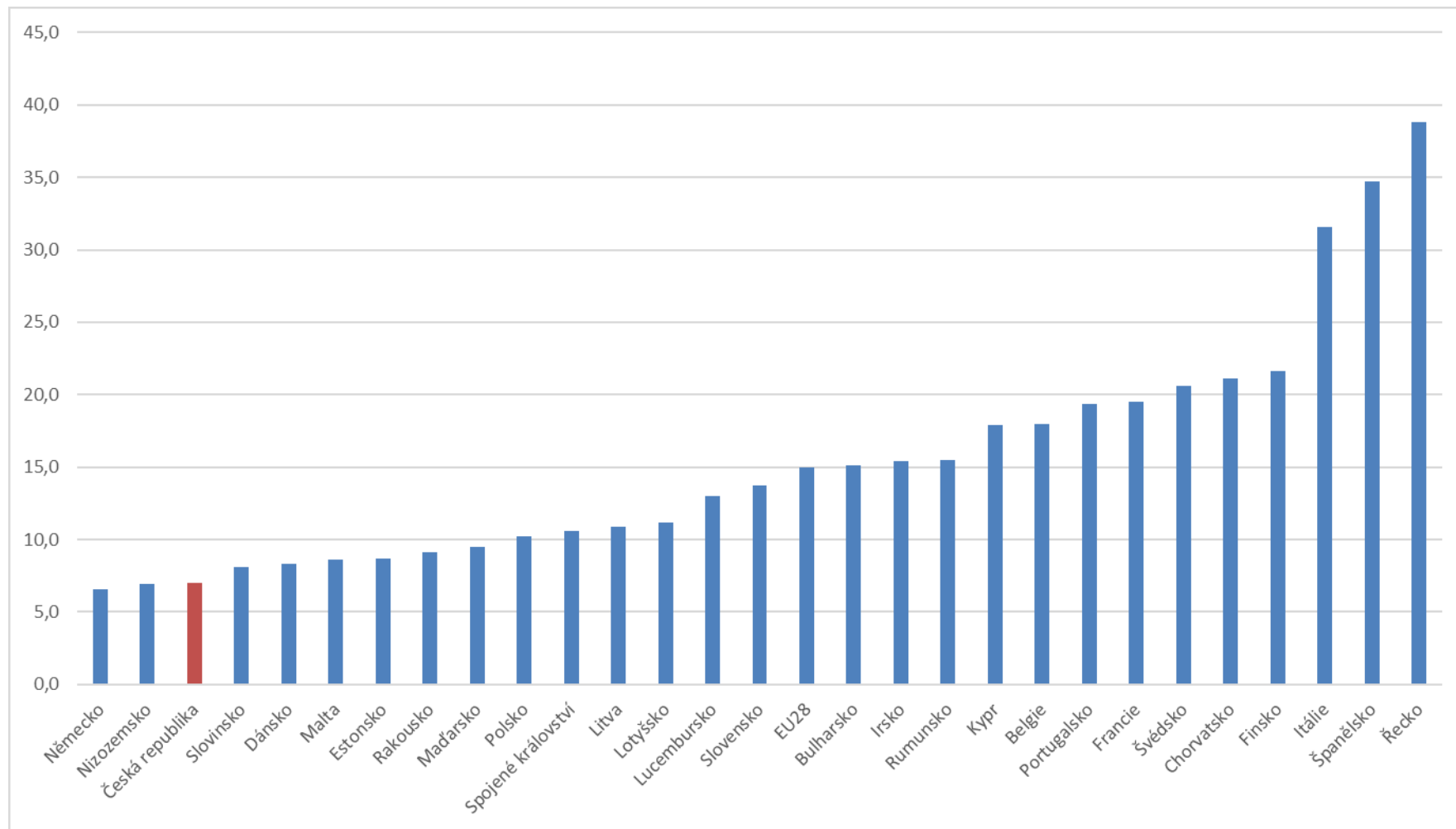
Míra zaměstnanosti 20-64 letých v EU, 2017

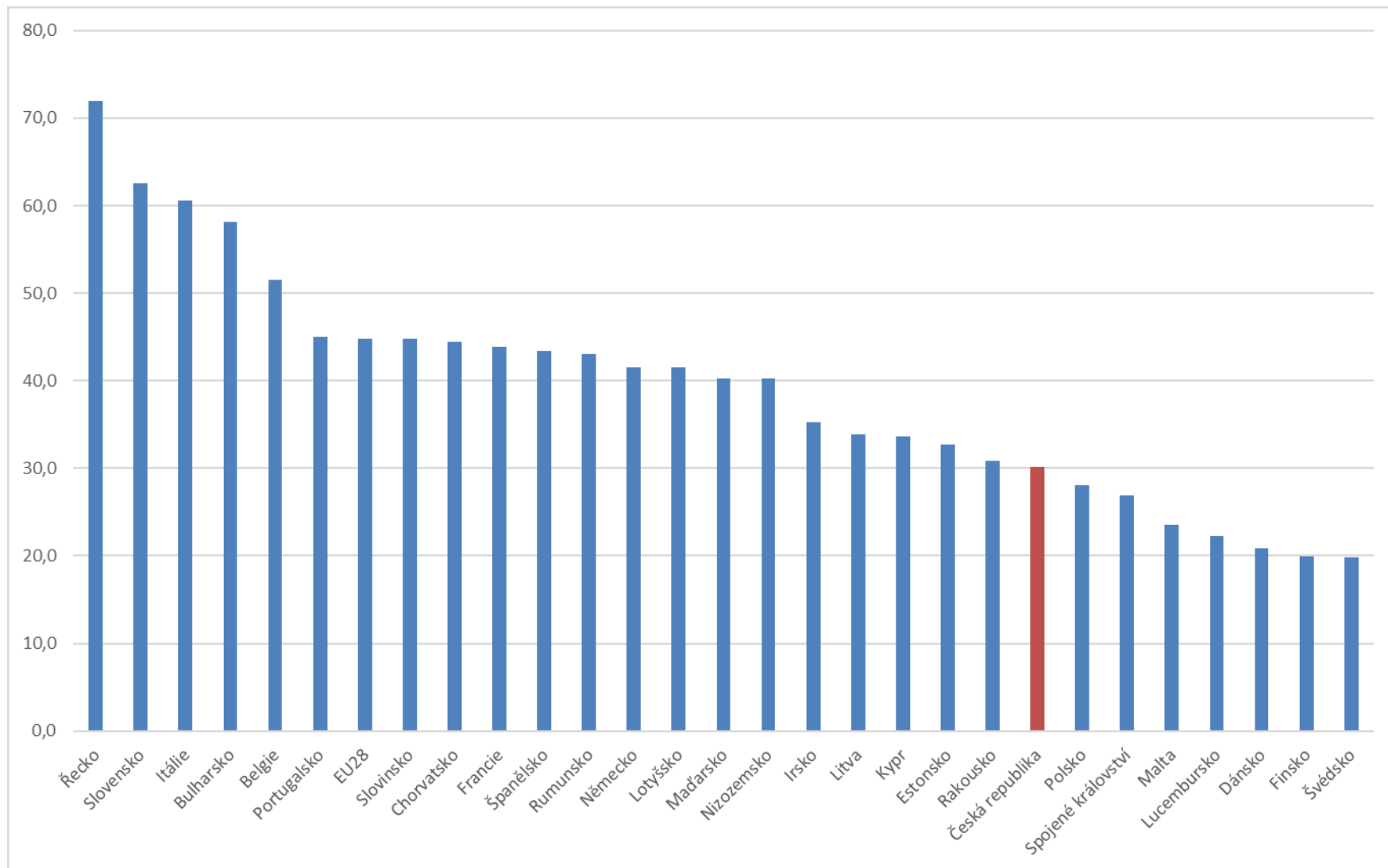
Míra nezaměstnanosti 15-64 letých v EU, rok 2017

Míra nezaměstnanosti 15-24 letých v EU, 2017

Podíl osob nezaměstnaných 1 rok a déle na celkovém počtu nezaměstnaných ve věku 15-64 let (v %), rok 2017

Aspekty ovlivňující nezaměstnanost

1. průběhu hospodářského cyklu
2. probíhající strukturální změny
3. realizovaný vědeckotechnický rozvoj
4. rozsahu a formách státních zásahů do ekonomiky
5. integrační tendence
6. síla a politika odborů na trhu práce
7. institucionální nastavení (délka pracovního týdne, věk pro odchod do důchodu, výše sociálních dávek apod.)
8. pružnost trhu práce, resp. mezd
9. vývoj inflace
10. demografické faktory

Důsledky nezaměstnanosti

- ekonomické (nejsou optimálně využity VF – viz PPF, zatížení SR, nižší spotřeba=>nižší HDP)
- sociální
- psychické

Frikční nezaměstnanost

- označována za „normální“, v podstatě zdravou formou nezaměstnanosti
- dobrovolný odchod ze zaměstnání za účelem nové práce
- časové hledisko – doba potřebná k nalezení nového pracovního místa (inzeráty, pohovory, vyhledávání) a taktéž následná změna pracovního místa (příprava, výměna např. bydliště apod.)
- zpravidla v rozmezí 6-12 týdnů

Sezónní nezaměstnanost

- krátkodobá
- příčiny: nepravidelnost produkce specifických odvětví (stavebnictví, těžba, zemědělství, cestovní ruch) či ve spotřebě existující sezónní výkyvy (vánoce, cestovní ruch, textil, zemědělství)
- stát v těchto případech např. kompenzuje určité % mzdy po dobu těchto výkyvů, přičemž se tak udržuje pracovní síla a podnikateli nevznikají náklady během nečinnosti
- nebo stát přispívá zaměstnavatelům na pracovní pomůcky, pronájem strojů, tak aby mohl fungovat i během výkyvů

Strukturální nezaměstnanost

- nabídka práce určitého druhu (pohlaví, povolání, kvalifikace, regionu) je vyšší než poptávka, tj. existuje nesoulad mezi nabídkou a poptávkou
- důvodem je i nízká územní mobilita, mobilita v rámci změny kvalifikace (rekvalifikace)

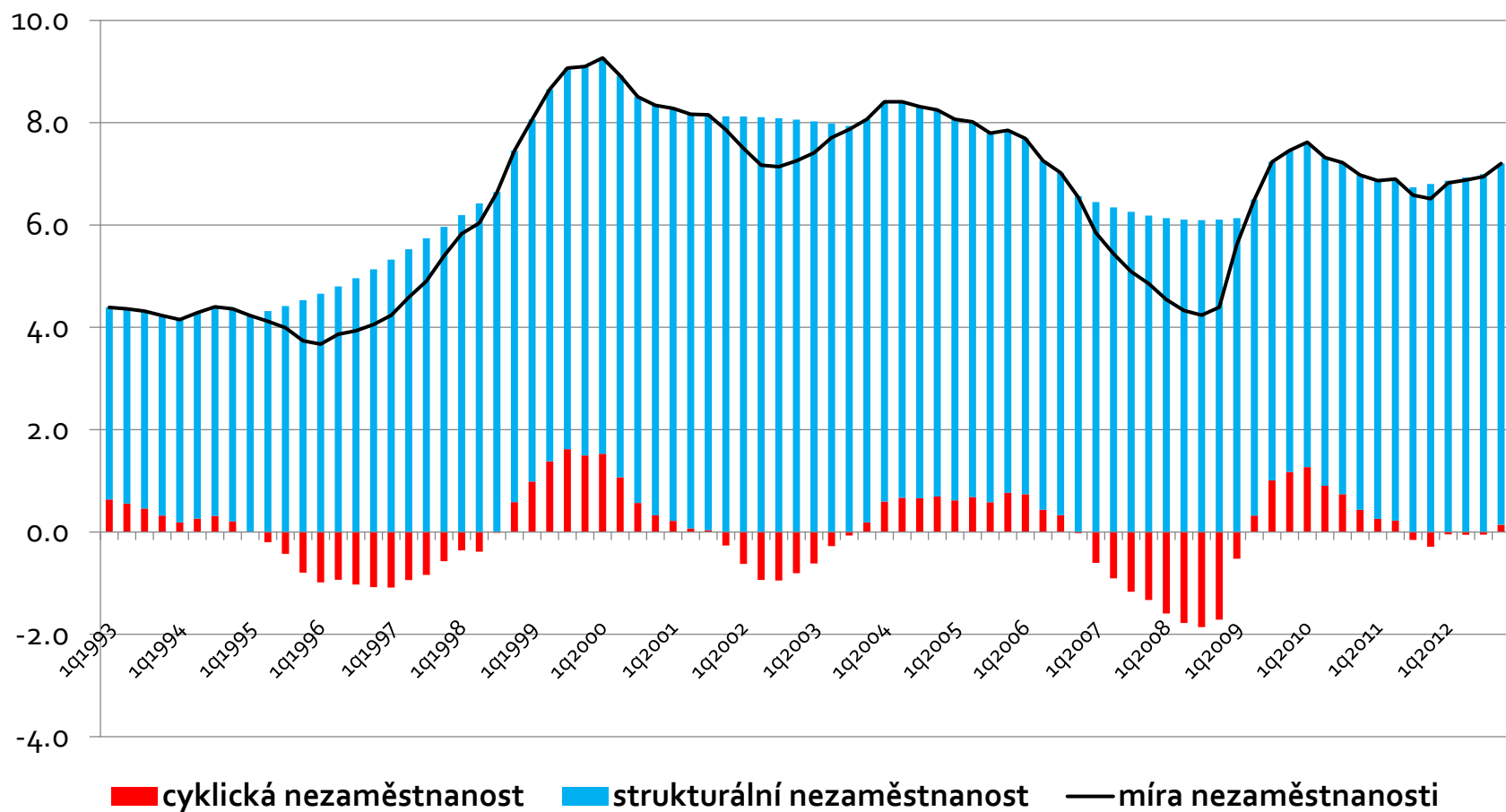
cyklická nezaměstnanost

- je spojovaná s cyklickými výkyvy ekonomiky, je rozdílem mezi skutečnou mírou nezaměstnanosti a přirozenou mírou nezaměstnanosti.

Přirozená míra nezaměstnanosti

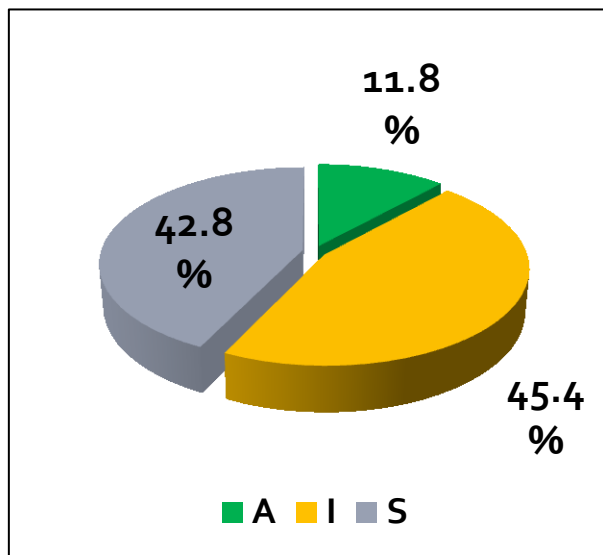
- míra nezaměstnanosti, která je slučitelná s dlouhodobou rovnováhou ekonomiky, lze ji však charakterizovat také jako míru nezaměstnanosti, při které je skutečná a očekávaná inflace stejná
- Někdy je definována jako tzv. plná zaměstnanost
- Podmínku je rovnost počtu lidí opouštějících práci a počtu lidí nalézajících práci

Dekompozice nezaměstnanosti na příkladu české ekonomiky

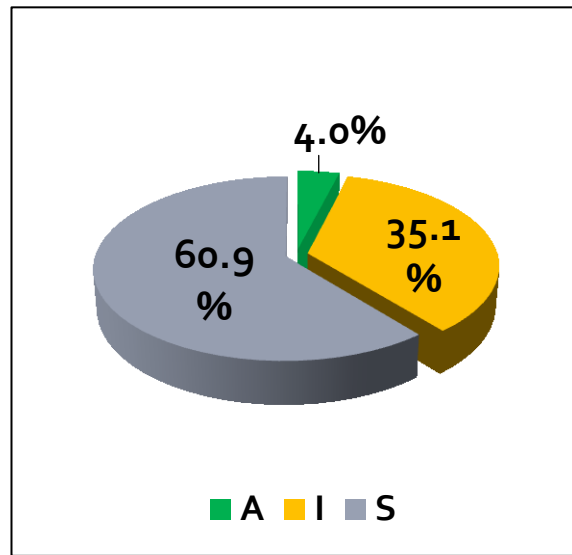

DLOUHODOBÉ ASPEKTY – STRUKTURÁLNÍ ZMĚNY ZAMĚSTNANOST V SEKTORECH

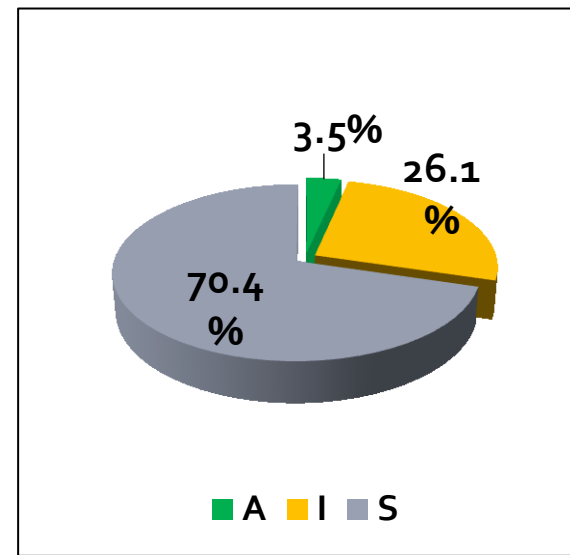
1990

2012

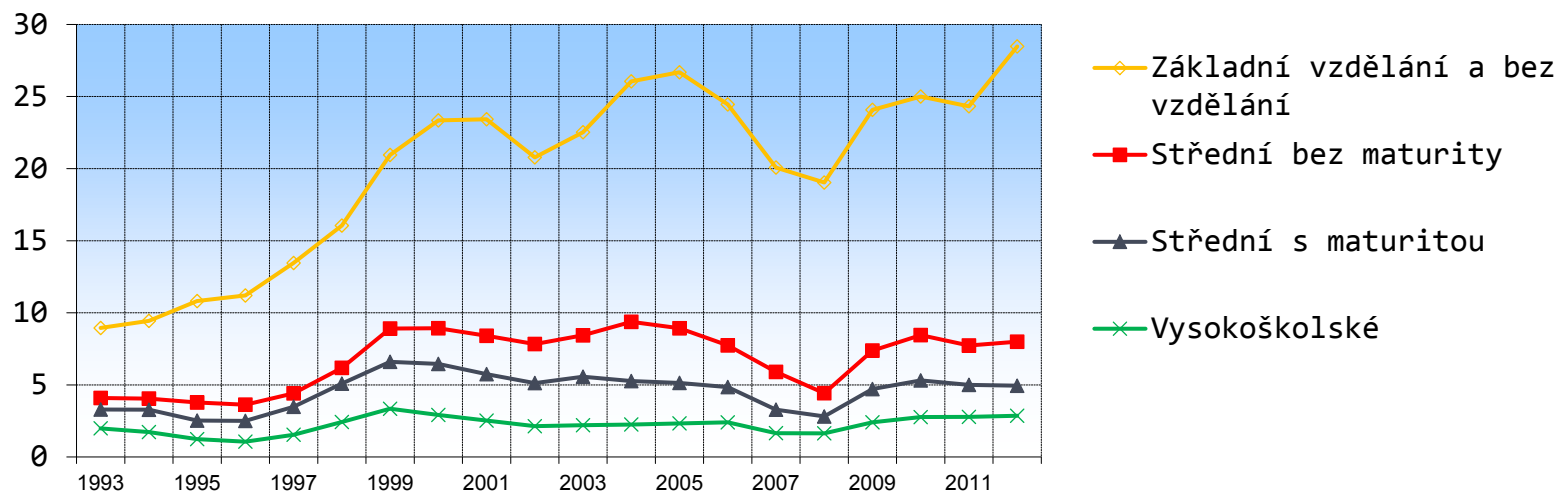
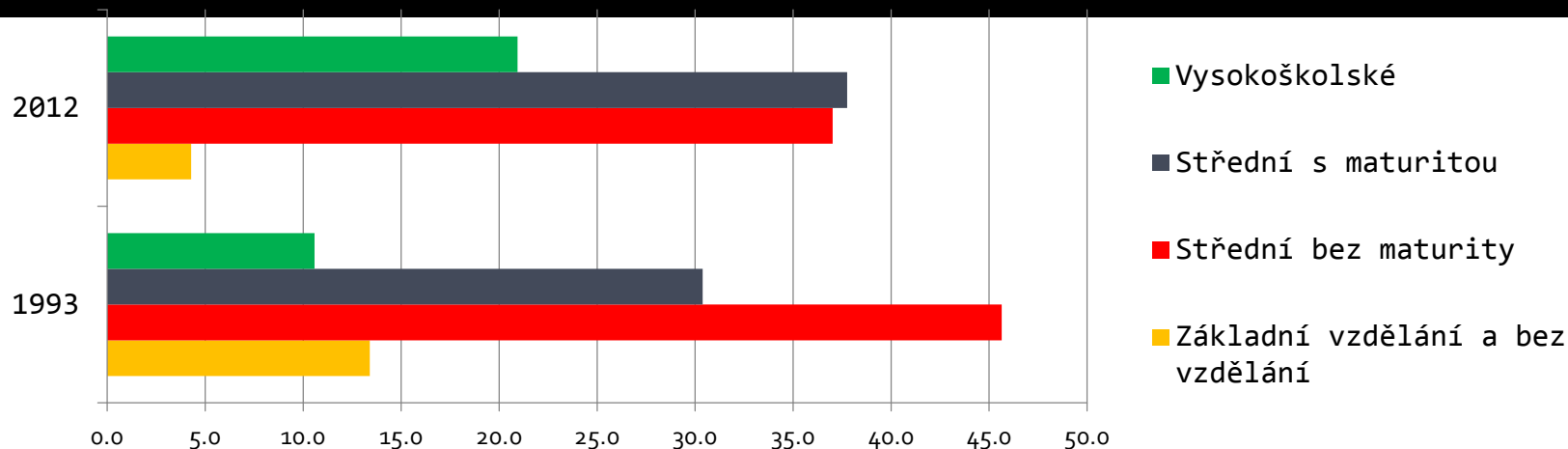

Eurozóna-12

Zdroj: OECD; Eurostat

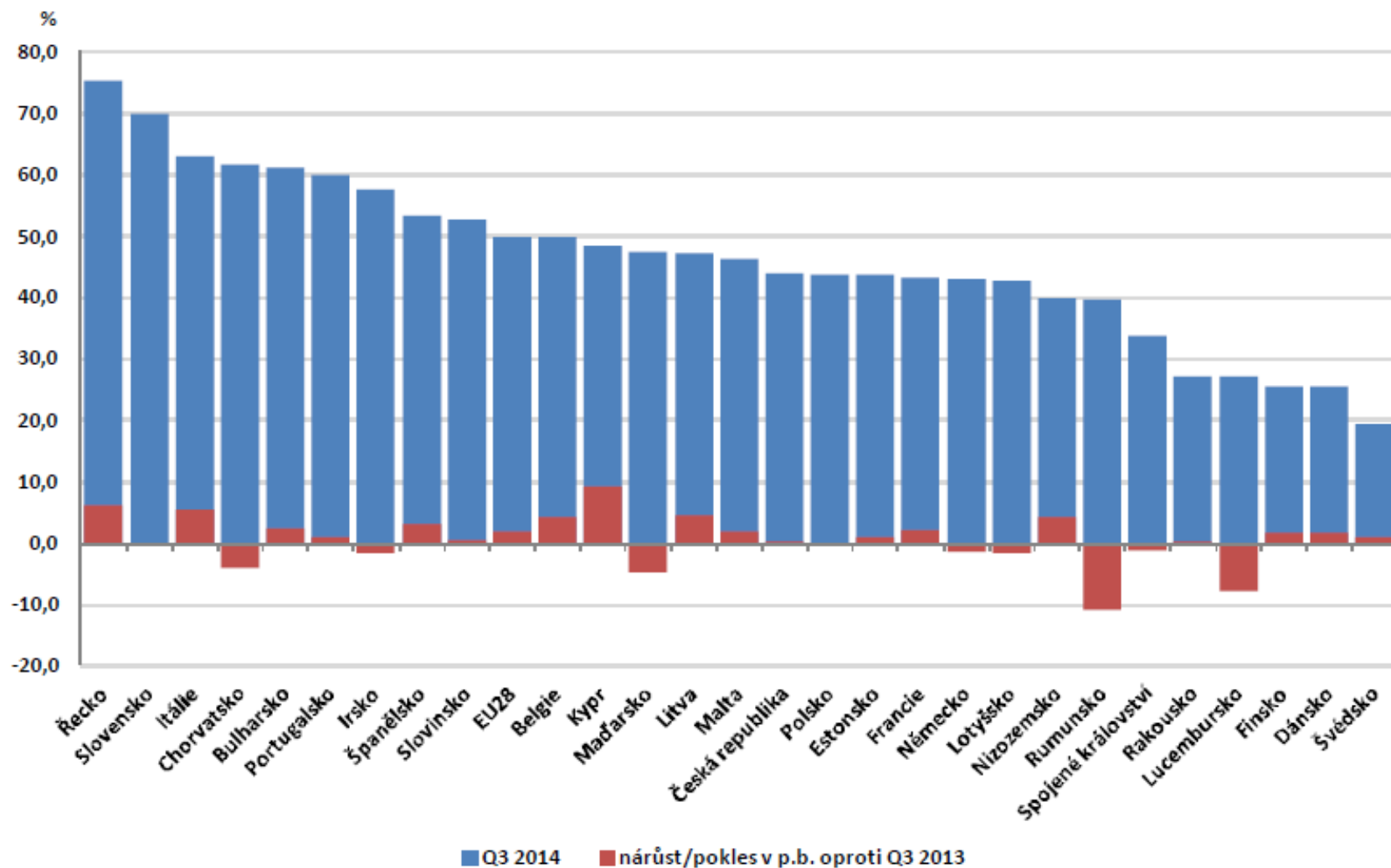
DLOUHODOBÉ ASPEKTY – ZMĚNY V ZAMĚŠTNANOSTI, NEZAMĚŠTNANOSTI DLE DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ (%)

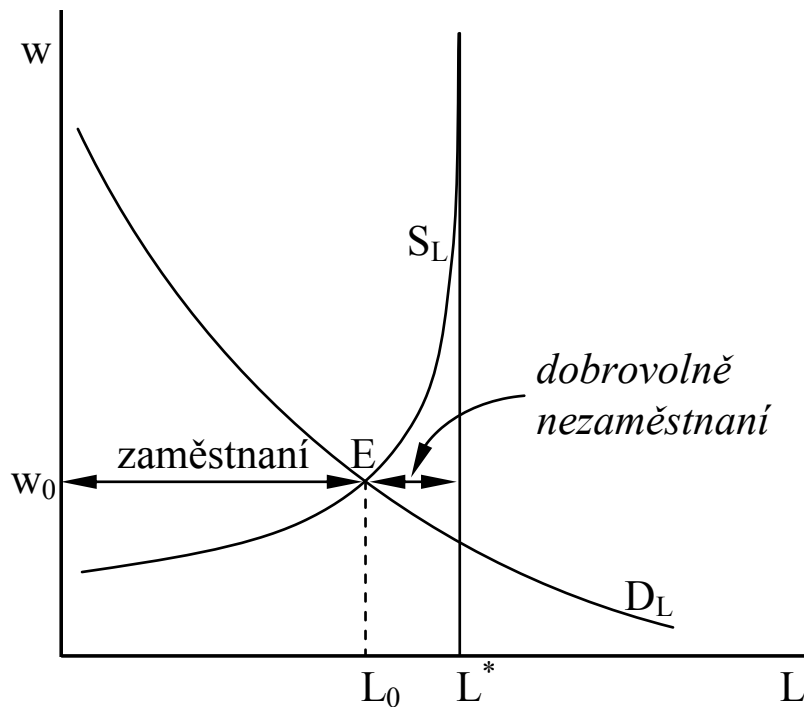
Zdroj: ČSÚ

Graf 1 Podíl osob nezaměstnaných 1 rok a déle na celkovém počtu nezaměstnaných ve věku 15-64 let (v %)

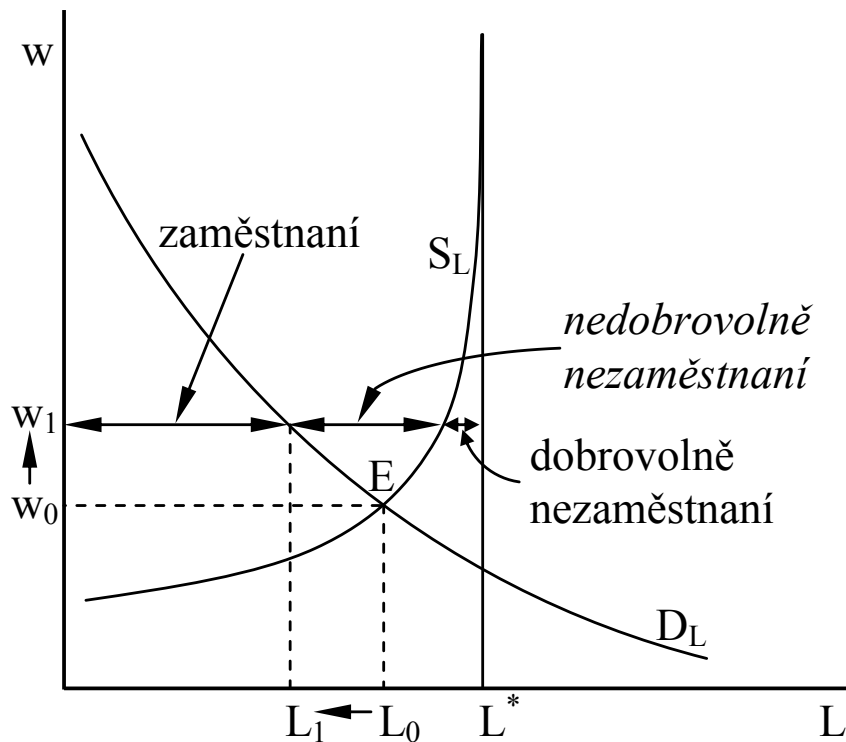

Neoklasické pojetí trhu práce

- Poptávka a nabídka práce se shodují=>je dosažena plná zaměstnanost tj. přirozená míra nezaměstnanosti a rovnovážná reálná mzda. Předpokladem jsou dokonale pružné mzdy. Vzniká pouze dobrovolná nezaměstnanost a ekonomicky aktivní obyvatelstvo se člení na zaměstnané a dobrovolně nezaměstnané.

Keynesovské pojetí trhu práce

- předpokládá strnulost mzdových sazeb, tj. nepružné nominální mzdové sazby. Existující nominální mzdová sazba je vyšší než její rovnovážná úroveň, a při této sazbě existuje určitá míra nedobrovolné nezaměstnanosti. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo je potom tvořeno zaměstnanými a nezaměstnanými, kteří se člení na dobrovolně nezaměstnané a nedobrovolně nezaměstnané.

Okunův zákon

- Vyjadřuje fakt, že při růstu nezaměstnanosti nad její přirozenou úroveň úměrně klesá hrubý domácí produkt (oproti potenciálnímu HDP).
- Hrubý odhad ztráty blahobytu spojený s dočasným zvýšením míry nezaměstnanosti o jeden procentní bod by činil dvě až tři procenta reálného výstupu
- je-li skutečná míra nezaměstnanosti na úrovni přirozené míry, pak $Y = Y^*$, nebo také $Y/Y^* = 1$. Je-li skutečná nezaměstnanost vyšší $u > u^*$, ekonomika nevyužívá své potenciální možnosti